

שיחה עם האלוף (מיל') אילן שיף

מראיינים: סא"ל אייל טולדנו ורס"ן טובי הארט

אלוף (מיל') אילן שיף מכהן כיום כסגן נשיא בית המשפט המחוזי בחיפה. במהלך שירותו בפרקליטות הצבאית שירת במגוון תפקידים בכירים, ואף כיהן כפרקליט צבאי ראשי.

מסלול הגעתו של אלוף (מיל') אילן שיף לפרקליטות הצבאית לא היה מסלול רגיל. לאחר סיום לימודי התיכון, קיבל אלוף (מיל') שיף דחיית שירות שלא במסגרת העתודה האקדמית והחל בלימודי משפטים. בשנה הרביעית החל בביצוע התמחות במשרד עורכי דין ראובנוף בירושלים. באותה תקופה משך ההתמחות היה שנתיים, והתעורר חשש כי אם לא ישלם את ההתמחות, יידרש להתחיל אותה פעם נוספת. על כן, ביקש לשבצו בפרקליטות הצבאית או לדחות את גיוסו בשנה לצורך סיום ההתמחות. בשל כך, נדחה גיוסו עד לסיום התמחותו. בשנת 1969, כאשר הגיע מועד גיוסו לצה"ל והוא הגיע לבקו"ם, זומן באחד הימים לביתן חיל הים, ושם הוצע לו לעבור מבדקים לצורך גיוס לשיטת 13. הוא הסכים, אך נפסל בשל היותו מרכיב משקפיים.

עם הגיעו לפרקליטות הצבאית, נשלח אלוף (מיל') שיף לשמש כתובע תעבורה בפרקליטות צפון. התפקיד כלל הופעות רבות בבתי הדין הצבאיים מול עורכי דין מהשורה הראשונה, שלמרבית ההפתעה הועסקו בידי משרד הבטחון. באותה תקופה, שאלת האחריות לפיצויים על משרד הביטחון במקרה של תאונת דרכים בה היה מעורב נהג צבאי, הייתה קשורה למידת האשם של הנהג הצבאי. כך בעוד שהפרקליטות הצבאית פעלה במרץ להאשים נהגים שהיו מעורבים בתאונות דרכים, משרד הביטחון העמיד לרשותם סניגורים טובים על מנת שיזוכו והמשרד לא יחויב לשאת בפיצויים.

לאחר תפקיד זה יצא אלוף (מיל') שיף לקורס קצינים. זמן מה לאחר שובו, מונה להחליף את מרדכי קרמניצר כתובע פיקודי בחיל הים, למורת רוחו של פרקליט צפון דאז. בשנת 1973, לאחר מלחמת יום הכיפורים, מונה פרקליט חיל הים לשמש גם כפרקליט מרחב שלמה (מרש"ל) בסיני (שארם א-שייח, ראס סודר). הפרקליטות הצבאית ארגנה חוליות משפטיות, שנסעו למרחב שלמה על מנת להעניק סעד משפטי ולסייע לאנשי המילואים אשר נותרו במרחב סיני במשך תקופה ארוכה. אלוף (מיל') שיף מספר כי ביום האחרון לשליחותו לסיני, הציע לו קצין חינוך בדרגת סרן בשם חיים דואק, שהיה מפקדה של דורית, לימים רעייתו של אלוף (מיל') שיף, להצטרף אליו לטיול שהוא מארגן לסנטה קטרינה. אלוף (מיל') שיף ויתר על ההצעה המפתה בשל עומס העבודה שהמתינה לו בפרקליטות חיל הים. מסירותו של אלוף (מיל') שיף לעבודתו, הסתבר, הצילה את חייו, שכן סרן דואק וקצינים שנסעו עימו לסנטה קטרינה נקלעו לסופה ולמרבית הצער קפאו למוות.

אלוף (מיל') שיף המשיך להתקדם, ועם סיום תפקידו בפרקליטות חיל הים, בנושאו דרגת סרן, מונה לשמש כסגן התצ"ר (תובע צבאי ראשי), ולאחר מכן הועלה לדרגת רס"ן. שנה לאחר מכן, זומן אלוף (מיל') שיף אל צבי ענבר ז"ל, הפצ"ר באותם ימים, אשר הודיע לו כי הוא מייעד אותו לתפקיד הסא"ל הראשון שיתפנה. כעבור שנה התפנה תפקיד פרקליט אפסניה... אך אלוף (מיל') שיף לא קיבל את התפקיד, ומונה מאוחר יותר לתפקיד פרקליט מרכז. את התפקיד מילא במשך שנתיים בדרגת רס"ן. בתום שנתיים מונה אלוף (מיל') שיף לתפקיד התצ"ר וקודם בקיצור פז"ם לדרגת סא"ל. לאחר מכן יצא אלוף (מיל') שיף ללימודים, אשר הופסקו באמצעם בשל מלחמת שלום הגליל. לאחר אירועי סברה ושתילה מונתה ועדת כהן וראשי הצבא זומנו להעיד בפניה. הרמטכ"ל דאז, רפאל איתן ז"ל, בהמלצת הפצ"ר, תא"ל דב שפי, ביקש כי אלוף (מיל') שיף ימונה לייצגו בפני הוועדה. לאחר סיום עבודת הוועדה, מונה אלוף (מיל') שיף לתפקיד הסנגור הצבאי הראשי.

אלוף (מיל') שיף מתאר את תפקידו כסצ"ר כתקופה מרתקת, אשר בסופה החליט לפרוש משירותו הצבאי וכך סוכם לגביו. ואולם, תוכניות לחוד ומציאות לחוד.

בדיוק באותו מועד הפצ"ר המכהן, בן ציון פרחי, מונה להיות המשפטן הראשון שיעמוד בראש בית הדין הצבאי לערעורים וקודם לדרגת אלוף. ראש אכ"א זימן את אלוף (מיל') שיף לראיון, ביטל את סיכום הפרישה וביקש כי יתמודד על תפקיד הפצ"ר. אלוף (מיל') שיף השיב לראש אכ"א כי אינו מעוניין להתמודד מול אמנון סטרשנוב שהינו ותיק ממנו וחבר טוב שלו. דבריו של אלוף (מיל') שיף לא הועילו לו, הוא זומן לראיון בפני הרמטכ"ל אשר שאל אותו מדוע הוא סבור כי הוא מתאים לשמש כפצ"ר... אלוף (מיל') שיף השיב אף בפניו כי אינו מעוניין להתמודד על התפקיד. זמן קצר לאחר מכן, באחד הלילות התקשר אליו הרמטכ"ל והודיעו כי סטרשנוב יהיה הפצ"ר וכי הוא יהיה סגן הפצ"ר, וביקש לנמק בפניו את החלטתו.

למחרת בבוקר זומן אלוף (מיל') שיף ללשכת הרמטכ"ל, רא"ל משה לוי, שהסביר לו כי מינויו של סטרשנוב יאפשר את המשך תפקידו כסגן פצ"ר ובהמשך יישלח ללימודים בארצות הברית, ויהיה מועמד לתפקיד הפצ"ר. אף מי שסומן כמחליפו של רא"ל לוי – האלוף דן שומרון, זימן לראיונות את סטרשנוב ושיף. הרלי"ש של האלוף דן שומרון, ציין בפני אלוף (מיל') שיף וסטרשנוב כי זו הייתה ההתמודדות הראשונה על תפקיד, שבה שני המועמדים רק הרעיפו שבחים זה על זה. במהלך כהונתו כסגן הפצ"ר ועל מנת לגוון את התפקיד, נשלח אלוף (מיל') שיף למשך שנה ללימודי תואר שני בביה"ס של הפרקליטות הצבאית בשרלוטסוויל. בתום כהונה זו התמנה לתפקיד הפרקליט הצבאי הראשי, אותו מצא כתפקיד מעניין, אינטנסיבי אך גם שוחק. לכן שמח כי בתום תפקידו כפצ"ר יוכל לממש את תוכניתו לצאת לחיים האזרחיים.

גם הפעם, תוכניות לחוד ומציאות לחוד. הרמטכ"ל באותה עת - אמנון ליפקין שחק, ביקש ממנו כי יאריך את כהונתו. שיף סירב, ואז הציע הרמטכ"ל כי שיף יאריך כהונתו במספר חודשים ואז יצא ללימודים ויוכל להתמודד על תפקיד נשיא יחידת בתי הדין הצבאיים (יבד"ץ). אלוף (מיל') שיף יצא ללימודים כשומע חופשי באוניברסיטה, השתתף בקורס מערכתי מתקדם למפקדי אוגדות, ונבחר בהמשך לתפקיד נשיא יבד"ץ, בו הועלה לדרגת אלוף. בתום תפקידו זה השתחרר משירותו הצבאי ומונה לכהן כשופט בבית המשפט המחוזי בחיפה, בו הוא מכהן כיום כסגן נשיא.

אלוף (מיל') שיף ציין, כי בתקופת שירותו כפרקליט צבאי ראשי, קשרי העבודה בינו ובין הרמטכ"ל דאו, רא"ל אהוד ברק, היו אינטנסיביים מאוד. הרמטכ"ל צרך ייעוץ משפטי רב ובנושאים מגוונים, והוא נדרש להיות זמין בכל עת. לא פעם קיבל טלפונים מלשכת הרמטכ"ל באמצע הלילה לצורך ייעוץ בנושאים דחופים. לאור זאת, אלוף (מיל') שיף היה אחד מהקצינים הבודדים להם נופקו הטלפונים הניידים הראשונים בצה"ל ("מבחינת הגודל, הטלפונים לא היו כל כך ניידים..."). לאור העלות הגבוהה של השיחות בטלפונים הניידים באותה עת, החליט יום אחד סגן הרמטכ"ל לקצץ את כל הטלפונים שלא ניתנו לאלופים, ובהם גם הטלפון הנייד שנופק לפצ"ר. תוך כמה שעות, לאחר שהבינו בלשכת הרמטכ"ל כי זמינות הפצ"ר לרמטכ"ל תיפגע, החליט הרמטכ"ל להחזיר לפצ"ר את הטלפון הנייד.

תיקים שעוררו עניין רב בהם טיפל

תיק שמשון

תיק שמשון נגע לאירוע בו נורו למוות שני פלסטינים במהלך פעילות של היחידה, בניגוד לכללי הפתיחה באש. בתיק היו שני נאשמים, מפקד היחידה בדרגת סא"ל וקצין בדרגת סגן, שהועמדו לדין על ידי קודמו של שיף, תא"ל סטרשנוב. ההתרשמות של אלוף (מיל') שיף כפצ"ר הייתה שהסגן קיבל את הפקודה מהסא"ל למרות שמפקד היחידה התכחש לכך. לאחר שהופרד כתב האישום המשותף, הסכים הסגן להעיד נגד מפקד היחידה במסגרת הסדר. השיקול העיקרי לאימוץ ההסדר היה כי בהעדרו, קיימת אפשרות של זיכוי מפקד היחידה שנתן את הפקודה והרשעתו של הקצין הזוטר שביצע את הירי. בהתייחס לפרשיה זו כתב עו"ד שלומי ציפורי, אשר ייצג את מפקד היחידה, את הספר "צדק מסוערב".

פרשת מגורשי החמאס

בתקופת כהונתו כפצ"ר החליטה ממשלת ישראל על גירושם ללבנון של 400 פעילי חמאס. בישיבת הממשלה בה התקבלה ההחלטה לא השתתף הרמטכ"ל וגם לא הפצ"ר, והייעוץ המשפטי ניתן בידי היועץ המשפטי לממשלה דאו, יוסף חריש. האפשרות של גירוש המוני לתקופה קצובה הועלתה תקופה מסוימת קודם לכן לדיון אצל הרמטכ"ל, אך הפרקליטות הצבאית לא נתנה את ברכתה למהלך זה. בעקבות החלטת בג"ץ, אשר חייב את המדינה לערוך שימוע למגורשים במחנה הזמני בו הוחזקו, נערכה מחלקת דבל"א לביצוע השימועים אך לבסוף, הדבר לא יצא לפועל בשל חוסר שיתוף פעולה מצד המגורשים.

פרשת צאלים ב'

באירוע צאלים ב' נהרגו מספר לוחמים בסירת מטכ"ל במהלך תרגיל מודל שביצעו לקראת מבצע. חוות הדעת של הפרקליטות הצבאית חבקה 500 עמודים, שכן כדי להבין את התרגיל ואת תחומי האחריות של המעורבים בו, היה צריך לבחון את הפעילות במהלך כל השנה שקדמה לאירוע. מסקנות חוות הדעת היו כי האלוף עמירם לוי (תא"ל בעת האירוע), שהוגדר על ידי הרמטכ"ל "כמנווט ומוביל", היה מפקד התרגיל, וכי בהתנהלותו טעה בשיקול דעתו.

כן נמצאה רשלנות של שני קצינים בדרגת סרן ורס"ן, אשר פיקדו על כוחות בתרגיל. בטרם התגבשה חוות הדעת הסופית, נערך לאלוף לוי שימוע, במסגרתו הוא וסגוריו הצליחו לעורר ספק בשאלה, האם לפי

הוראות הבטיחות המיוחדות של סיירת מטכ"ל לזמן היה צריך לאשר את התרגיל. קצין בדרגת רס"ן בתרגיל הוגדר כ"מצביא" ועל פי הוראות הבטיחות של סיירת מטכ"ל היה מוסמך לאשר בעצמו את התרגיל. בסופו של דבר, החליט אלוף (מיל') שיף להורות על ביצוע נזיפה מנהלית לראש אמ"ן ולא לאלוף לזמן, בשל טעות בשיקול דעתם. הרמטכ"ל, אהוד ברק, גיבה את טענתו של לזמן כי היה פרויקטור ולא מפקד התרגיל. לאור מעורבותו האישית של הרמטכ"ל באירוע, דרש אלוף (מיל') שיף כי הליך הנזיפה המנהלית יבוצע בידי הרמטכ"ל הקודם, דן שומרון.

משפחות הלוחמים שנספו בתרגיל, כנראה לאחר שיחה עם קצין בכיר, שנפגע מהחלטות הפצ"ר, עוררו סערה ציבורית גדולה והשמיעו ביקורת על הטיפול המשפטי בפרשה. פורסמה כתבת תחקיר גדולה בעיתון "ידיעות אחרונות", ואלוף (מיל') שיף כפצ"ר זומן לדיון בפני הוועדה לביקורת המדינה. אלוף (מיל') שיף הסכים כי מבקר המדינה יבדוק את הנושא. בתום הבדיקה שיבח מבקר המדינה, השופט בדימוס אליעזר גולדברג, את טיפול הפרקליטות הצבאית, ואף גינה מי מבין אלו שיצאו נגד החלטות שהתקבלו על ידה.

תיקי אחריות מפקדים

בתקופתו של אלוף (מיל') שיף היו מספר פרשיות שעניינן אחריות מפקדים. בפרשיות אלו נשמעה ביקורת על הפרקליטות הצבאית משני צדדים. מצד אחד, המפקדים טענו כי הפרקליטות הצבאית מחמירה יתר על המידה, וכי כל מפקד צריך "ללכת עם עו"ד צמוד". מצד שני היו המשפחות השכולות, שדרשו את מיצוי הדין עם המפקדים ואף דרשו את הוצאת החקירות של אירועים אלו אל מחוץ לצבא. למרות השיח הציבורי הער בנושא, הנתונים שנאספו לצורך הצגה בוועדת החוץ והביטחון לימדו דווקא על ירידה במספר אירועי הבטיחות ותאונות האימונים בצה"ל.

תיק אחריות המפקדים הבולט בתקופתו של אלוף (מיל') שיף היה תיק שדיאל. שדיאל היה קצין צעיר שיצא לראשונה כמפקד מחלקה לביצוע מארב בלבנון. בשלב מסוים בדרכם לנקודת המארב אירע נתק בכוח, במהלכו ירה חייל מהכוח על חברו שנהרג. לאחר קבלת ממצאי חקירת מצ"ח, החליט אלוף (מיל') שיף לסגור את התיק כנגד שדיאל. זאת על בסיס חוות דעתם של מפקדים, לפיה שדיאל לא התרשל, וגם לאור ההלכה בתיק מכמל, לפיה בפעילות מבצעית מעמידים לדין בגין גרימת מוות רק בשל התרשלות חמורה. היועץ המשפטי לממשלה, אליו פנו הוריו של החייל המנוח, הורה לאלוף (מיל') שיף להעמיד את שדיאל לדין בגין עבירת רשלנות, לאחר שאימץ חוות דעת, לפיה שדיאל התרשל בתפקידו אך אין קשר סיבתי בין רשלנותו לבין מותו של החייל.

אלוף (מיל') שיף סבר כי החלטת היועץ הינה שגויה שכן העמדה לדין של קצין בגין התרשלות גרידא (ללא קשר סיבתי למוות) באירוע של פעילות מבצעית הינה בלתי סבירה במקרה זה. לא זאת אף זאת, אלוף (מיל') שיף סבר, ששדיאל לא התרשל ולנוכח חוות הדעת של קצינים בכירים, לרבות אלוף הפיקוד, לא ניתן יהיה להוכיח רשלנותו של שדיאל, שפעל לפי הנהלים. אלוף (מיל') שיף השיב ליועץ המשפטי לממשלה כי אינו מכיר סמכות חוקית של היועץ המשפטי לממשלה להורות לפצ"ר כראש מערכת המשפט הצבאית, להעמיד לדין, אך אם היועץ המשפטי לממשלה, כמי שאחראי על פירוש הדין, יקבע כי יש לו סמכות כזו, יפעל על פי הנחייתו.

היועץ המשפטי לממשלה השיב, כי יש לו סמכות להורות על העמדה לדין אף אם הפצ"ר אינו מאמץ את חוות דעתו. בסופו של דבר, שופט בית הדין הצבאי, זכריה כספי, אליו הגיע התיק, החליט על ביטול כתב האישום ועל זיכוי שדיאל, לאחר שקבע כי אין ליועץ המשפטי לממשלה סמכות להורות על הגשת כתב אישום נגד חייל מקום בו הפצ"ר סבור שאין מקום להעמידו לדין. מאוחר יותר בפסק הדין של בית המשפט העליון בפרשת אביבית עטיה, צוין בהערת אגב כי ליועץ המשפטי לממשלה יש סמכות להנחות את הפצ"ר. על פרשית שדיאל נכתב מאמר מפורט מאת תא"ל (מיל') אורי שוהם.

הסכמי אוסלו ושלטון החוק בשטחים

במקביל לטיפולו בפרשת צאלים, נדרש אלוף (מיל') שיף להתמודד עם האתגרים בעקבות ההסכמים שלאחר הסכם אוסלו. באותה תקופה ביצע ברוך גולדשטיין את הטבח במערת המכפלה, ואלוף (מיל') שיף זומן יחד עם גורמים רבים מצה"ל לוועדת החקירה בראשות נשיא בית המשפט העליון בדימוס והפצ"ר לשעבר מאיר שמגר. זמן מה לפני האירוע, נערך בפרקליטות הצבאית דיון בו התריע הפצ"ר על הצורך לקדם פני אירועים שינסו לפגוע בהסכמי השלום, והפרקליטות הצבאית נערכה בהתאם. הפרקליטות הצבאית יזמה לפחות פעמיים דיונים בפרקליטות המדינה, בהם התריעה על אי אכיפת החוק כלפי מפירי חוק יהודים בשטחים.

הפרקליטות הצבאית פעלה להתמודדות עם הקמתם של מאחזים בלתי חוקיים בשטחים. במסגרת זו פעלה להוצאת צו אשר קבע, כי הובלת קרוואנים בלא היתר תהווה עבירה פלילית. בעניין זה התגלעה מחלוקת בין הפרקליטות הצבאית לבין הגברת פליאה אלבק ממשרד המשפטים אשר סברה, כי הנחת קרוואנים באיו"ש אינה טעונה היתרי בניה. היועץ המשפטי לממשלה, חריש, קיבל בעניין זה את עמדת הפרקליטות הצבאית.

בג"ץ אליס מילר

חיל האוויר היה מאוד נחרץ נגד שירות נשים כטייסות מנימוקים ביטחוניים- ענייניים: שירותם של נשים הינו קצר יותר, ואפשרות המיצוי שלהן במילואים (לאחר נישואים והולדת ילדים) הינה מוגבלת יותר. בתקופת הריון נשים תצאנה מכשירות לטיסה ובכך עשויה להיפגע הכשירות של חיל האוויר, המתבססת במידה רבה על טייסי מילואים.

הפרקליטות הצבאית סברה, כי הטיעונים של חיל האוויר יוכלו לעמוד בביקורת שיפוטית של בג"ץ, שכן עד אותה עת ההלכה הייתה כי בג"ץ אינו מתערב במינויים ובשיבוצים בצה"ל (למשל פסק הדין בבג"ץ עדנה פאר בעניין מינוי ראש מחלקה בגלי צה"ל). בדיון שנערך אצל ראש הממשלה ושר הביטחון, יצחק רבין, הוא היסס לאשר את עמדת חיל האוויר לאור השלכותיה האפשריות, אך לבסוף גם נוכח החשש מפני נפילת טייסת בשבי, אישר את העמדה. בסופו של דבר, התקבלה העתירה בדעת רוב, ובג"ץ חייב את צה"ל וחיל האוויר לפתוח את קורס הטיס גם בפני נשים.

שינויים משמעותיים בפרקליטות הצבאית

אלוף (מיל') שיף מציין מספר שינויים מרכזיים בארגון ובפעילות הפרקליטות הצבאית:

הקמת בית הספר למשפט צבאי – אלוף (מיל') שיף יזם את הקמת בית הספר למשפט צבאי על בסיס המודל של בית הספר של הפרקליטות הצבאית האמריקאית בשרלוטסוויל. עד להקמת בית הספר למשפט, פעל בפרקליטות הצבאית מדור הדרכה תחת ענף פקמ"ש וקורס קציני המשפטים נעשה בבה"ד 11 (בית הספר של השלישות). רא"ל ברק קיבל את עמדת הפרקליטות והמליץ בפני מחליפו, רא"ל שחק, להקים את בית הספר. רא"ל שחק החליט על הקמת בית הספר ובפועל הוקם בית הספר בעת כהונתו של תא"ל אורי שהם כפצ"ר.

הפרדת הסנגוריה הצבאית – אלוף (מיל') שיף כסגור צבאי ראשי פעל לביטול כפיפותם של הסנגורים לפרקליט הפיקודי ולהכפפתם לסגור הצבאי הראשי. למרות שהסנגורים פעלו באופן עצמאי גם קודם לכן, הכפיפות לפרקליט יצרה מראית עין בעייתית ומיותרת.

הטיפול בכ"א – מאז היותו סגן הפצ"ר פעל אלוף (מיל') שיף נמרצות לשיפור הטיפול בכוח אדם בפרקליטות הצבאית על מנת לגרום לקצינים האיכותיים להישאר בשירות ולא להתפתות למשכורות הנדיבות שהוצעו בידי גופים אזרחיים, בעיקר בנקים וחברות ביטוח. כסגן פצ"ר מינה את עצמו לעמוד בראש ועדה אשר תדון במצוקת כוח האדם בפרקליטות הצבאית.

אחת המסקנות של הוועדה בראשותו הייתה, שיש להעלות את השכר של המשפטנים בצה"ל ולשפר את תנאי שירותם. ראש אכ"א מינה ועדה בראשות ר' מנהל הסגל דאז, ירמי אולמרט, אשר אימצה את מסקנת הפרקליטות. הפצ"ר סטרשנוב וסגנו שיף קיבלו אישור לנהל מגעים עם האוצר, שהביאו לבסוף לשיפור השכר של משרתי הקבע וכן של המשפטנים בצה"ל.